

Fejezetek Nagyölved község zivataros történelméből

Nagyölved a Nyitrai kerület Lévai járásának délnyugati csücskében fekszik. A Garam alsó folyásától nyugatra, a Dunától északra, a hajdani párkányi járás északnyugati szélén, a Garami-hátság dimbes-dombos területén található, a Kisalföld része. (Kisölved 'Malé Ludince' szintén a Lévai járás egyik faluja, sőt a Trencsényi járásban is van egy Ölved 'Trenčianske Jastrabie' nevű község. Itt nem ezekről van szó. - vö. Magyar neve? 1990, 23-114)

Északról Farnad községgel, nyugatról Csúz községgel, délről Szőgyén községgel, délkeletről Bart községgel, keletről Kéty községgel és északkeletről Kural községgel határos. Legmagasabb pontja a pipískei dűlőben lévő Almahegy (272). Területe 1956 hektár. Régen mocsaras terület volt a Réteken, melyet később lecsapoltak. "Határa fekete homok és agyag s igen termékeny és első osztálybeli." (Fényes Elek 1851) Az agyagot főleg a házak építésénél hasznosította a lakosság. A Hagyigács éppen ilyen mély, meredek falú, sárgaföldes gödör volt, míg fel nem töltődött. A Község Erdeje dűlőben található Homokos is az itt élőket szolgálta, szolgálja. Homokosunk egy 13 millió évvel ezelőtt ezen a tájon hullámozó tenger maradványa.

A környező falvak feldolgozott, régészeti ásatásokkal alátámasztott leletei alapján tudjuk, hogy a vidéken már a kőkorszak elején is éltek emberek (Szőgyén -- Busahegy, Szemere-gödre, Faraték) (Gábris 1994, 10-11). Időszámításunk előtt 1200 körül a kelták lakták a vidéket, manapság is találni a vidéken kelta cseréptöredékeket, - maradványokat. A folytonosságot a harcok kvád törzsek, majd a rómaiak, hunok, avarok (pl. Kuralon négy, feltehetőleg avar sír került elő - vö. Püspöki, 1976, 58), szlávok s végül 896-ban a honfoglaló magyarok biztosították. A környék a királyság első évtizedeiben pusztító háborúk színhelye volt. Először a német császár támadt a fiatal királyra és országára; a szövetségében lévő csehek egészen a Dunáig pusztították végig a vidéket. Őket István elűzte ugyan, de a halála utáni évtizedekben a trónkövetelő magyar hercegek, királyok és külföldi - főleg német - támogatóik viseltek háborúkat, melyek e vidéket sem kerülték el. Úgy tűnik, hogy a XII. században már nyugodtabb korszak köszöntött az itt élőkre. Már az 1274-es határjáró oklevélből tudomást szerezhetünk a vidék ingoványos voltáról, s ezért az emberek csak az ebből kiemelkedő dombokon telepedhettek meg. A környék mocsaras voltát a szomszédos község Farnad (Far nád) neve is alátámasztja. Nagyölved a nevét a szájhagyomány szerint is e mocsárban tanyázó ölyveknek köszönheti. A Garam alsó folyása mentén lévő települések esetében igen gyakoriak az állatnevekből eredő helynevek, így az Ölved

(Ölyves) ennek szép példája (vö. Bárczi 1991, 228; TESz 1976, Püspöki 1976, 53, 59). A helynév keletkezését legkésőbb a X. század második negyedére, 930-950 közé tehetjük. Az 1400-as évektől már több helyen is előfordul vezetéknévként (Kázmér 1993). A falut Szedresnek is nevezték, mivel területén sok szederfa volt. Mára szinte teljesen eltűntek, azonban gúnynévként fennmaradt a Szedrös (szedrösök) megnevezés.

A tatárjárás idején (1241-1242) a környék elnéptelenedik. 1242 januárjában tatár csapat garázdálkodott a környéken. A lakosság egy része a környékbeli erdőkbe, nádasokba menekült, vagy a Hidegvölgyi puszta erdővel borított részén talált menedéket.

Falunkról az első írásos emlék 1285-ből származik, s ekkor a még puszta földterületet Vluend néven nevezi - 1293-ban már Vlued, Wlued - (VSOS 1978), s Olivér mester birtokaként említi, "a ki azt a Csanád nembeli Pongrácz fiainak, Tamásnak és Lászlónak engedte át. 1295-ben már az esztergomi érsek birtokában találjuk, a kinek jobbágyságait a Hunt-Pázmán nemzetség sarjai, 'László és Miklós' a IV. László halálát követő belzavarok közepett gyakran megrabolták, sőt összes marháiktól megfosztották. 1342-49 között Telegdi Csanád esztergomi érsek új adománylevelet nyert Nagy Lajos királytól a helysége, a melyet akkor Bars vármegyéhez számítottak. Plébániája 1397-ben már fennállott" (Borovszky 1989, 31), ez áll Péterfy könyvében, a Stat. Cap. Strig. A Visitatorban is, amely 1560-ban keletkezett (vö. Zalka 1954). Eszerint az ölvedi templom a Mindenszentek tiszteletére volt szentelve. Láthatjuk tehát, hogy már ekkor mély alapjai lehettek a keresztény vallásnak, melyre az érsekség közelsége is nagymértékben hathatott. Az ezt követő időkben kisebb-nagyobb megszakításokkal az esztergomi érsekség birtoka a többször újjáépülő falu.

"A mohácsi vészt követő török hódoltság idejéből már több feljegyzésben szerepelt községünk neve, mutatva azt, hogy abban az időben is a párkányi járás legnagyobb községe volt. Esztergom megyének 1531. évi adólajstroma többek között a következő adatokat tartalmazza: 'érseké, portája 22, szegény '. (Egy porta alatt egy négy ökrös jobbágytelek értendő. Szegény az, akinek 1 forintot érő vagyona sem volt.)" (Kóta 1996/5, vö. dr. Haiczl). "Az 1532. és az 1549. évi adóösszeírások szerint még az érsek birtoka" (Borovszky 1989, 31). A török hódoltság idején a lakosság nagyrészt (talán teljes egészében) református. "Az esztergomi szandzsáknak 1552. XII. 17. - 1553. decemberéig szóló fejadó defterében Ölved 60 házzal szerepel" (Kóta 1996/5). Dr. Blaskovics József Az újvári ejálet török adóösszeírásai című munkájából tudjuk, hogy falunk a török korban városi rangra emelkedett. Mező Ölved az újvári ejáletnek Nárhíd náhije-jébe tartozott. Az 1570-es összeíráskor még falu, 60 háztartással, 126 fejadófizetővel, 11700 akcsa adóval (Blaskovics 1993, 42).

Az összehasonlítás kedvéért megemlíjtük a már ekkor is városi ranggal bíró mindkét Szőgyént:

Madzsar Sződín 60 háztartással, 30 fejadófizetővel, 18000 akcsa adót fizetett,

Nímet Sződín 30 háztartással, 56 fejadófizetővel, 6568 akcsa adót fizetett (Blaskovics 1993, 42).

"Az esztergomi érsekek még a XVI. század derekán a törökök által megszállt Esztergomból Pozsonyba helyezték át rezidenciájukat. Feltehetően már Oláh Miklós megszerezte azt a telket, amelyen utódai fokozatosan kialakították az érseki kertet. Verancsics Antal érsek közismerten nagy gyümölcskedvelő volt. Aligha véletlen, hogy II. Miksa német-római császár tőle rendelt oltóágakat: '...Míthogy kertjeinket különböző kiváló gyümölcsfákkal ékesíteni és gazdagítani határoztuk és ez alkalmas idő, vagyis a tavasz most következik, megkeresünk téged, hogy szándékunkat sikerre segítsd, mint aki részben saját kertjeidből, részben máshonnan könnyen megteheted. Kegyesen megkérünk, felhívunk tehát, hogy szedess és gyorskocsin küldj Nekünk oltó ágakat nem azonban oltott fákat, a kétféle legkiválóbb cseresznyéből, amelyek közül az egyik piros, a másik fekete, közönséges öregszemű fekete cseresznye, amelyről azt mondják, bőven van egyházas Ölyved nevű községében, s ezért fekete ölyvedi cseresznyének is nevezik. ...' Ez olvasható egy 1573. március 18-án Bécsben kelt császári levélben, amely persze latinul íródott, ám az egyes gyümölcsfajtákat magyarul nevezi." (Kóta 1996/6).

Hogy a település megszállása meddig tartott, pontosan nem tudjuk. Valószínűleg az Esztergom visszafoglalására 1594-ben indított hadjárat keretében szabadult fel, mely 1595-ben átmenetileg a város szabadulását is eredményezte.

Mindez azonban nem enyhített a környék lakosságának kiszolgáltatott helyzetén, mert a pogány török után a keresztény német katona pusztította javait. A falu népe előlük éppúgy menekült, mint a török elől.

„Korabeli feljegyzések szerint a környék lakosságát a zsoldosok olyannyira kiirtották, hogy amikor 1595-ben Esztergomból a törököket kiűzték, a várparancsnok idegen telepeseket volt kénytelen hozatni a vár újjáépítésére, sőt a katonák számára ételmezt is a távolabbi vidéken tudott csak vásárolni, mert a környéken szinte semmit sem talált.” (Gábris József)

Eközben a törökök is állandóan itt portyáztak, fosztogattak a környéken. Az érseki birtokok állapotáról Pázmány érsekprímás 1622. évi urbáriumában így tájékoztat: Nagyölyved hódolt falu. Temploma elhagyatott állapotban. 30 negyedtelkes jobbágy, 19 negyedtelken lakó zsellér van benne, 3 negyedtelek üres. Két szabados is lakik a

faluban, akik közül az egyik 3 negyedtelket, a másik pedig egy féltelket művel. A porták száma: 8. A töröknek 203 forint 40 dénárral tartoznak.

1663-ban a törökök elfoglalták a szőgyéni erődítményt (Templum in Castello), melyet 100 lovas katona és 100 gyalogos védett, a környék húszévi megszállás alá került.

1664-ben már Mező Ölved is város 69 háztartással, 111 fejadófizetővel, s már 36429 akcsa adót fizet (Blaskovics 1993, 42). Madzsar Sződín 89 háztartással, 115 fejadófizetővel, 29885 akcsát fizetett ekkor, Nímet Sződín pedig 42 háztartással, 51 fejadófizetővel, 12885 akcsát fizetett (i.m. 126-127).

1673-ban íródott "A kegyes alapítványok deftere" és "Az összesített defter", melyekben a mező ölvediek által fizetett tetemes adó - ki tudja miért? - nem szerepel (Blaskovics 1993, 351-390). Érdekes az is, hogy a környék boradói közt a miénk volt a legnagyobb (Blaskovics 1993, 128-129).

" Jövedelem:

háztartások 69, egyenként 50, összege	3450
búzatized, 390 kejl, összege	7800
kétszeres tized, 250 kejl, összege	2500
méhkas tized, összege	950
lencse tized, 12 kejl, összege	240
len és borsó tized, összege	130
széna- és faadó, összege	3550
csőszdíj és legeltetési adó, összege	1035
kender és lencse tized, összege	320
must tized, 30000 pint, összege	15000
sértésadó, összege	844
bírságok és földhasználati díj	300
menyasszony- és hordóadó	310
ö s s z e s e n	36429"

Az összeírás tükrében a környék legelterjedtebb vezetékneve a Tót, s ez a leggyakoribb név az ölvediek körében is (7). Ezt követi a Kis (5), majd az Illís, Szabó, Somodi, Mónár, Mikus (3). Keresztneveink közül a János (21) volt a legkedveltebb (a környező falvakban, városokban is), ezt az István (19) követte (s meg is előzhette volna a Jánost, ha az Istók (5) változatot is az Istvánhoz adnánk). Feltűnő az is, hogy az András (13), György (11), Mihál (11) és Jakab (9) név is igen népszerű volt, míg Ferencből és Józsefből csak egy-egy volt falunkban.

"1696. évi adóösszeírás szerint Nagyölvedet 19 negyedtelkes, 3 nyolcadtelkes jobbágy és 4 zsellér lakja. A szőlőhegy teljesen parlagon hever" (Kóta 1996/6). Ekkor "Bottyán János birtoka,... Az összeírt jobbágyok száma 22 volt; ezek közül két jobbágy átköltözött Kétyre (Érsekkéty)" (Borovszky 1989, 31). "A XVIII. század elején lassan az ipar is megindult. Az iparosok természetesen az Esztergomban alakult céhekhez tartoztak" (Kóta 1996/6).

E leírás alapján furcsa az az 1699-ben keletkezett feljegyzés, miszerint „az armalista nemesség Magyar – és Németszögyénben, Nagyölveden, Farnadon, Muzslán, Barton és Kisújfalun lakott.” (Dr. Haiczl Kálmán)

A rekatolizáció idejéről ismert első plébános, Rudnay György "1701-ben a templomot elhanyagolva találja, tető nélkül egy dombon, ahol azelőtt a falu is volt." (Zalka 1954), ezt Jezerniczky Ferenc János főesperes tudatja. Bár a Mindenszentek tiszteletére volt szentelve, mégis Szent László napját ünneplik. A plébániát 1715-ben állítják vissza Ivanics János plébános itt-tartózkodása idején. Az ellenreformáció nagyarányú hatására a térítések fokozódtak Szalay György plébános fellépésével. Az ő idején építteti gróf Esterházy Imre hercegprímás 1735-ben az új templomot a régitől kb. 50 méterre. A templom az 1763-ban történt földrengéskor veszélyesen megrepedt, ezt vaskötéssel javították ki 11 évvel később. A harangokat 1770-ben áldották meg.

1798-ban már négy oltára van:

1. a főoltár a mai képpel, felette Szent Mihály angyal szobra
2. a Nepomuki Szent János oltár
3. a Szent József oltár
4. a Fájdalmas Szűzanya oltára

A falu felőli toronyhomlokzaton toronyóra volt. 1838-ban leégett a templom, s a különböző években beszerzett harangok lezuhantak és megégtek. Elpusztult a toronyóra is. A károkat helyreállították, majd 1899-ben Dr. Koperniczky Ferenc plébános kibővítette az oldalhajókkal. Ekkor épült meg a sekrestye is. 1891-ben a jobboldali mellékhajó teteje beszakadt. Ennek javításakor felújították az egész zsindeletet. 1896 és 1899 között a Szent József és a Nepomuki Szent János oltárokat kicserélték újakra. Feltehetőleg a tűzvész idején helyrehozhatatlan károkat szenvedtek. Az utóbbi helyett készítették a Jézus Szíve oltárt. 1903-ban ismét óriási tűzvész pusztította a falut, mely a templomot sem kímélte. Főleg a tetőszerkezetben okozott nagy kárt. Az 1840-ben készített harangokból hármat 1917-ben elvittek beolvasztatni, a negyedik pedig berepedt. A toronyban jelenleg szintén négy harang található. Egy-egy 1920-ból és 1921-ből, kettő 1938-ból. Az utóbbi kettőt a hívek közadakozásból Dr. Pécsi Gusztáv plébánossága alatt öntették. 1951-ben renoválták a templomot Zalka János plébános

irányításával. A ma látható freskók 2003-ban , Nemcsok István plébános irányítása alatt dr. Csambal Peter nagyszombati templomfestő munkássága során kerültek a falakra. A nagyölvédi templom az Őrangyalok tiszteletére van felszentelve. Barokk stílusban épült. A torony magassága 25 m. A templomban található szószék és keresztút keletkezését a források a XVIII. század második felére helyezik.

A templom előtt álló Szentháromság szobor már 1798-ban létezett.

A faluban szolgáló plébánosok névsora:

1560-	Blasius
1630-	Dobay Mátyás
1701-1702	Rudnay György
1702-1724	Ivanics János
1724-1729	Rudnay Mátyás
1729-1757	*Szalay György
1757-1760	Abranics István
1760-1779	Arady János esp.
1779-1786	Kluch József esp.
1786-1817	Kratochvila Mihály esp.
1817-1825	*Kaprossy János
1825-1833	*Zelenák József
1733-1863	*Kovács Ignác
1863-1883	*Rudnay Lőrinc
1883-1909	Dr. Koperniczky Ferenc
1909-1918	*Kudora János
1918-1947	*Dr. Pécsi Gusztáv
1947-1949	Dr. Prenner Béla
1949-1956	Zalka János
1956-1985	Cseri János
1985-1989	helyettesítések
1989-	Nemcsok István

A csillaggal jelölt plébánosok a helyi temetőben vannak eltemetve.

1708-ból ez a feljegyzés maradt ránk: „...a csenkevári sáncok lerombolását a Párkányi járás községei szenvedték meg, amelyeket az esztergomi és csenkevári őrségek ezentúl állandóan sarcoltak és fosztogattak. Ehhez járult, hogy Érsekújvár kuruc őrségének fenntartására a Párkányi járást is megadóztatták. A XVII. század utolsó évtizedeiben a „hadak útján” a föld népe végtelen sokat szenvedett. Ezt tetézte a téli szállások nyomasztó terhe. A Rákóczi felkelés idején 1704-ben Bottyán János is, akinek birtoka volt ekkor Nagyölved is, csatlakozott Rákóczihoz, s hamarosan a kuruc sereg egyik ismert, népszerű vezére lett. Parancsnoksága alatt a kuruc sereg 1704. november 16-án elfoglalja Érsekújvárt. E napokban kerül Nagyölved is a felkelők kezére. A környéken állomásozó császáriak szinte szünet nélkül támadták Bottyán birtokait, abban a reményben, hogy így maguk mellé állíthatják a népszerű kuruc vezért. Nagyölved sem kerülhette el sorsát...”

1708-ban és 1709-ben a portyázó labanc sereg Komáromtól egészen Nagysallóig, beleértve falunkat is, fosztogatta a falvakat, irtotta a lakosságot.

1710. szeptember 24-én Érsekújvár, majd ezt követően Nagyölved is a császáriak kezére jutott. Ezután e vidék a küzdelemben nem játszott szerepet. Még ez évben azonban új ellenség érkezett: az embereket a pestis, a jószágot a marhavész pusztította. Egész családok váltak a megfélemezhetetlen „ellenség” áldozatává.

1711-ben a református egyház javait a többi prímási helyekkel egyszerre kobozták el. 1711-ben háborgatva volt Pázmány Péter gazdatisztjei által.

A templomdomb mellett húzódó árkon túl (futballpálya) volt az akkori temető, amely ekkor református. 1731-től 1781. október 29-ig II. József Türelmi rendeletéig tartott a protestánsok üldöztetése. Forgách Antal elűzte a prédikátorokat és mestereket, Bélavári Dávid pedig még a híveket is bebörtönzette, s csak tetemes váltságdíj mellett eresztte szabadon. 1731-ben Nagyölveden 1 mészáros, 1 kovács, 2 fazekas, 1 kerékgyártó, 1 csizmadia, 1 szabó található. Az iparosok az Esztergomban alakult céhekhez tartoztak. 1732-ben Nagyölved iskolamestere Oszlák Mihály. Az ellenreformáció nagyarányú hatására a térítések fokozódtak Szalay György plébános fellépésével. Lakosai nagyrészt rekatolizáltak vagy kivándoroltak. 1784-ben az elkobzott református egyház javaiból katolikus plébánia alapított. Erre az időre valószínűsíthető a zsidók betelepülése. "1755-ben már 797 volt a katolikusok száma, szemben 183 protestánssal " (i.m.).

A környéket sújtó legnagyobb földrengés 1763-ban volt, amikor a templom is megsérült. Zalka János feljegyzéseiből tudjuk, hogy a harangokért " 1796-ban a Calvinok

10 forinttal egyszer s mindenkorra" ki lettek fizetve. Ugyanitt találjuk a lakosság vallási összetételét bemutató adatokat:

"1798-ban róm.kath."=890. + kálvinista =351.

1824-ben katolikus van 905 és kálv.=412."

Érdekes a két felekezet lélekszámának összehasonlítása.

A református templomot 1775-1791-ig építik, 1810-ben csak a toronnyal egészítették ki. (vö. Borovszky, 31, Sz. Kiss K., 337.) A református tanítólak és iskola egy eredetű a templommal.

A faluban szolgáló református lelkészek névsora:

1576	Komáromi János (később püspök Komáromban)
1650 körül	Telekessy János
1822-1841	Gárdonyi József Kétyről beszolgált
1841-1870	Kulifai Sándor Boriból
1870-1913	Pólya Lajos
1913-1947	Szinai Sándor Szabó Antal Kétyről Ákosi János lévita Puskás István Fekecs Emil Farnadról
1954.1972	Bihari Mihály
1972-1983	Nátek Sándor Csuprai Ernő Kétyről
1989-1993	Paluska Erzsébet Oremus Zoltán Kétyről Ambrus Erika
1997-	Antala Éva

Jordán János praeorans (előimádkozó) Ónody Gy. Espereshez írt levele ezt közli falunkról:

„Nagyölved Esztergom megye területén, a Cserhát nyúlványának keleti oldalán, egyenes síkságon fekszik. Termékeny jó talaj. Lakossága 2/3 részben katolikus és szlovák. Együttvéve jókora, de korántsem csinos nagy község. Egy ér fut rajta keresztül,

mely tavaszi s őszi hónapokban sártengerré változtatja utcáját; s kenderáztatól is használtatván megfertőzteti levegőjét. Széles hosszú utcáján, a két soron, minden ház előtt égbemerendező kútgépek sűrű rendje oly formán veszi ki magát, mintha muszka hadak kémelelnék nagy távcsöveken az eget. A falu két ellentétes végén néz farkasszemet a két (ref. és kath.) szentegyház. Népe iparkodó, szorgalmas s mértékletes; buzgó templombajáró. A nők viselete a barsitól elütő, a közelébb eső Esztergom s Komárom tájékkal egyező. Utolsó postája: Kéménd."

1790-ben új kántorlak épült. 1798-ban a harangozólak még nádfödeles.

Az itt szolgálatot teljesítő plébánosok közül Kratochvila Mihály teológiai doktor, római katolikus apát-kanonok nevét kell megemlítenünk. " Kratochvila János csizmadia és Kelepecz Judit fia, szül. 1753. febr. 22. Gyermelyen (Komárom m.), kereszteltetett Bajnán (Esztergom m.); alsóbb és felsőbb iskoláit Budán a jezsuitáknál végezte. 1773-ban mint papnövendék Nagyszombatba küldetett, hol négy évig a hittant hallgatta s 1777-ben áldozópappá szenteltetett. 1778. budai papnevelőintézeti tanulmányi felügyelővé neveztetett ki, majd rendkívüli tanár és papnevelői aligazgató lett." 1782-ben lett teológiai doktorrá, majd a pozsonyi hittani karon tanított. 1786. december 12-én nyerte el a nagyölvédi plébániát, ahol 31 évet töltött. 1809-től alesperes, 1817-től pedig esztergomi kanonok, " majd szent Ipoly Zoborhegyről nevezett apát", 1823-tól pedig nyitrai esperes. 1817-1822-ig a nagyszombati papnevelő intézet rektora volt. "1829. augusztus 15-én Esztergomban halt meg. Alapítványokat tett Gyermelyen, Ölveden, Modorban és Farnadon. Munkája: Summi momenti succincta puncta,...1822. Kéziratban: A nagyölvédi igaz keresztényeknél szokott templomatyjának ájtatos multságára szolgáló eredeti jámbor énekek és történetek, adatván neki és utána következőknek 1827. E. K. K. M. néhai volt plébánosoktól." (Szinnyei 1980-1981, VII., 219)

Sajnos a mű ismeretlen, pedig fontos adalék lehetne az akkor élt emberek gondolkodásmódjának vizsgálatánál.

"1848-ig az esztergomi érsek földesúri hatósága alá tartozott a falu. Rajta kívül a Fabrinyi és Koller családoknak voltak itt birtokai. Határához a Hidegvölgyi puszta, a Rétföldi és Zsigmondháza majorok tartoztak" (Borovszky 1989, 31). A Fabrinyi és Fabrini család sírkövei még megtalálhatóak a katolikus temető 'Régi' részén, viszont Koller név nem szerepel egy sírkövön sem. Feltételezhető, hogy a Zeller név elírása lehet a Koller, ugyanis ebből a névből több is van az egykorú sírköveken.

A mai feliratok csupán tényközlésre szorítkoznak, pedig milyen változatos és költői is lehet egy sírvers, sírfelirat.

Jöjj JÉZUSOM édeském

Tisztelendő Kaprossy Jánosnak

könyörülj oh könyörülj
KOVÁCS IGNÁC pap lelkén!
Ki is hű hivei között 30 éve-
ken által buzgón lelkészkedvén
min ESPERES és Esztergomi
Czimz. KANONOK

.....szenderült 1863-évi
Június hó 20 án példás életének
Boldog Emlékezetét
84 ik évében
SZENT BÉKE PORÁNAK

Berek András
és
Szolgai Andrásné
aitatosságátvl
Kratochvila Mihály
Plébánus Úrnak
Szorgalamatosságával
Anno 1801

Itt nyugszik Aranyadról czimzet Férfi FABRINYI
ISTVÁNY nyólcz s harmincz évig volt Tisztje Megyének
Nőtelen ámbátor nem költöze magvaszakadtan
Mert Farkas Paulina maradott Rokon örökösse
Ki nevelője porának szent emlékül emellé
E sir s Hit czimet Temetőben Béke Karolja"
Elhúnt 1845 ik évi Január Hó 12 kén Korának
63 dik évében.

Nölvedi Plébánosnak TsNs Esz
tergam Vármegye Tábla Birájának
Hamvai

Született 10 ápr 1788
Mehalt 27 mart 1825

Szibenliszt András
Özvegye és öt Maradékai
itt ezzel tisztelik szívekben
örökké
szül. 1732 megh 1817.
szül. 1732 megh 1817.
Mi benn felejthető e sirkő
jeleli.
A felejthetlent örök honny
öleli.

Itt nyugszik
Istenben boldogult
CZELLER JÁNOS
megh. 1907 maj. 16 án
élt 80 évet.
Áldás poraira.

1848. augusztus 17-én Maurovich Károly parancsnoksága alatt gyűlt össze Nagyölveden a környék önkéntes katonasága (1252 fő) (l. Vorák 1995, 8; Hermann 1993, 31). Az 1848-49-es szabadságharc - eddig ismert - nagyölvedi honvédtisztjei:

Furar András, született Nagyölveden 1815-ben, r. katolikus. 1833-tól a császári hadseregben szolgál, 1845-től őrmester a 3. Ferdinánd huszárezredben. 1846-tól nős (felesége Melcher Johanna), több gyermek apja. 1848 nyarán a Délvidéken harcol, majd besorol a honvédseregbe. December 29-től hadnagy, 1849 márciusától főhadnagy, a 3. huszárezred tartalékkiképző-századánál a világosi fegyverletételig. A szabadságharc után besorozzák, 1854-ben őrmesterként fejezi be a szolgálatot. Még a kiegyezés előtt meghalt.

Revisnyei Reviczky István, született Nagyölveden 1827. december 25-én, r. katolikus. Az Árva megyei ősi, földbirtokos Reviczky család fia. A nagyszombati gimnáziumban végzett. 1848 szeptemberétől közvitéz az esztergomi önkéntes nemzetőr csapatban. December 25-től hadnagy, 1849. június 28-tól főhadnagy, az 57. honvédszászlóaljnál, Komáromban. 1851-ben Komárom megye szolgálatába lép: jegyző, majd telekkönyvi hivatalnok, a kiegyezés után árvaszéki könyvelő. 1894-ben Ógyallán halt meg.

Szlávik János, született Nagyölveden 1818-ban, r. katolikus. 1846-tól nős, Follmann Jozefával. 1836-tól önkéntes, 1846-tól tizedes a 3. huszárezredben. 1848. július 10-én kerül a honvédsereg alakuló szekereszkarához. Később őrmester, 1849. május 5-től hadnagy a 13. Hunyadi huszárezredben. A szabadságharc után Aradon besorozzák a császári seregbe. A kiegyezés idején a Szabolcs megyei Honvédegylet tagja. (vö. Bona 1993, 107-123).

"A magyar szabadságharc idejéből maradt reánk az alábbi kis történet: A nagysallói ütközet után a vert osztrák seregek egy része Ölveden keresztül vonult vissza Csúz felé. A Nyáraska tetején felállították az ágyúkat, hogy a falut porrá lőjék. Kovács Ignác plébános kiment hozzájuk és kikönyörögte a kíméletet. Az osztrák sereg szétesőben volt, a lakosoktól civil ruhát kértek a katonák." (Kóta 1996).

1849. február 9-én a honvédsereg Érsekújvárnál vereséget szenvedett, s a város osztrák kézbe került. A magyar csapatok maradványai Komáromba vonultak, mivel ezen időszakban csak az ottani vár képviselt némi erőt. Oda menekült a vármegye vezetése is. Az érsekújvári csata után az osztrák sereg Esztergom irányába vonult és február 12-én Párkánnyal együtt elfoglalta. A környék lakossága ekkor nézett farkasszemet először idegen, ellenséges katonasággal, mely falvainkon keresztül igyekezett a Duna felé. Azonban ez is elég volt ahhoz, hogy az útjukba kerülő településeket kifosszák. Ezt követően a honvédség a környéken április 12-én Nagysallónál, majd Kéménd mellett ütközött meg az ellenséggel és nyert csatát.

1866 szeptember-október havában harmincan haltak meg a kolerajárvány következtében. A temetőt kibővítették 1775-ben, 1818-ban és 1883-ban. Ekkor

elhatározták, hogy a déli részre temettetnek a felnőttek, az északira a gyermekek. Mindkét oldalra egy feszület állítottatott corpus ércből.

Az 1868-as tagosítás földhöz juttatta a lakosságot.

1895-ben jelentős esemény történt a környék lakosságának életében, mivel szeptember 28-án átadták a forgalomnak a Párkányt Esztergommal összekötő, vasból készült dunai hidat, így állandó kapcsolat jött létre a két part lakossága között, amely különösen a gazdaság terén érezte hatását, hiszen az ölvediek is akadálytalanul vihették portékáikat az esztergomi piacra.

1896-ban országszerte megemlékeztek a honfoglalás ezeréves évfordulójáról. Nagyölveden május 12-én és 17-én tartották a millenniumi ünnepséget, mely Dr. Koperniczky Ferenc plébános feljegyzései szerint május 12-én misével kezdődött.

„A templom e célra zöld gallyakkal és nemzeti színű zászlókkal volt kívül – belül díszítve, a községi előljárók külön meghívtak és a templom egyik oldalán az első padot ők, a másik oldalon az első két padot az iskolaszéki tagok foglalták el. A szentmisét ünnepélyes alkalmi szent beszéd és Te Deum előzte meg. A szentmise alatt erősen szóltak a mozsarak, a harangok már korán reggel fél óráig zúgva hirdették a községnek az ünnepélyt. A hívek tömegesen vettek rész az istentiszteleten...”

Az ünnepségsorozat másik részét május 17-én tartották meg, „melyre a gyermekek énekekkel és szavalatokkal készültek fel. Nemzetiszínű szalaggal ellátott millenniumi érmekkel lettek feldíszítve a községi előljárók, iskolaszéki tagok és a szereplő iskolások. Az iskolából nemzeti színű zászló alatt indultak a gyermekek a templomba, ahol a sz. mise ünnepi diszben tartatott. Utána a templom bejárata előtti párkány előtt, mely zászlókkal, szőnyegekkel, virágokkal volt díszítve, a plébános elmondta az ünnepség jelentőségét. Ezután harmónium kísérete melletti énekek, a főtanító felolvasása, és szavalatok váltották fel egymást. Ezek után körmenet lett tartva a községben, végül a mester és harangozólak közötti téren ültetett három fa közötti poznára diszben felállított Mária-kép előtti ének és szavalat után a plébános Mária tiszteletére buzdítva a hiveket egy Mária-szobornak e helyen való felállítását hozta javaslatba. Ezután a Hymnus eléneklésével az ünnepély véget ért.”

Hogy a község lakói az uzsorásoknak ne legyenek teljesen kiszolgáltatva és az olcsóbb hitelek által könnyebben boldoguljanak és takarékosághoz is szokjanak, 1898. március 15 - én megalakult Nagyölved és Kural községi hitelszövetkezet 160 taggal, 184 üzletrésszel.

1901-ben egy másik szervezet is alakult a faluban: az Önkéntes Tűzoltótestület, melynek első parancsnoka Moncz István volt. A tűzoltóság nehéz körülmények között teljesítette feladatát. Ebben az időben a házak a legjobb esetben is faszindellyel voltak

befedve, a többségnek azonban szalmából vagy nádból volt a fedele. Egyszóval: valamennyi könnyen gyúló anyagból állt. A legfőbb nehézséget azonban mégis a falu gyenge vízellátása okozta. Így megérthetjük, ha egy-egy tüzeset mindig nagy veszélyt jelentett.

Az Önkéntes Tűzoltótestület alapító tagjainak névsora: Urgács József, Búri István, Mácsadi János, Kis Béla, Gacsal István, Saróka József, Fazekas Ferenc, Garai Kálmán, Harangozó József, Pásztor Ferenc, Csomor János, Duchony István, Keserű István, Drevenák János, Urbán Ferenc, Sugár István, Varga János.

A római katolikus plébánia irattárában a következő nagy tüzesetek vannak feljegyezve:

1838. május 13-án reggel 8 órakor keletkezett tűzben leég a plébánia és a templom harangjai is lezuhannak.

1879. június 25-én a Kural község felőli házsorban 76 ház, július 5-én pedig a déli oldal házsorában 33 ház égett le.

1893. március 30-án este 8 óra körül tűz ütött ki a községháza alatti negyedik udvar szérűjében, mely rohamosan terjedt a szél következtében az utca alsó vége felé. Minden oltási kísérlet haszontalan volt. 57 család szenvedett kárt, mely összesen 22 ezer forintra lett felbecsülve.

1898. augusztusában ismeretlen okból tűz támad a község közepén a Szőgyén község felé eső házsorban, mely olyan rohamosan terjedt a nagy szél és a hőség következtében, hogy percek alatt 24 család hajléktalanná vált.

1901. júliusában tűz ütött ki a község istállójában. A nagy szél a lángokat felfelé hajtotta olyan gyorsasággal, hogy a száraz szalmaföldek a roppant hőségben egymás után lánggra gyúltak. Fél óra alatt a Farnad község felé vezető házsor 3 ház kivételével végig leégett.

1903. március 26-án volt falunk történetében a legnagyobb tűzvész. A csúzi úton a Klacsán-ház kigyulladt. Hatalmas szélvihar tombolt, mely az égő üszköket szanaszét hordta. Pillanatok alatt az egész falu lángokban állt. A helybeli kutak hamar kimerültek és a szomszéd községből, Kuralról hordták az oltáshoz a vizet. Összesen 105 ház égett le. A tűz martaléka lett a római katolikus plébánia, az iskola, a kántorház, a harangozólak. A templom egy része is leégett, a csillárok lehullottak. A tűzvésznek egy halálos áldozata volt: Szalma Júlia. Meggyulladt a ruhája és az égési sérüléseibe belehalt.

A református felekezet 1901-ben új iskolát épít és 1913-ban készül el az orgonája (Riegel). 1903-ban a leégett katolikus iskolát a kántorlak helyén építik újjá három tanteremmel. Ekkor a kántor- és harangozólakot is újjáépítik.

Az iskolai oktatás a II. világháború végéig a lakosság két vallásának megfelelően két felekezeti iskolában folyt. Mindkét iskola a parochiális épületek szomszédságában volt a község két végén. Keleti felében két tanerős református iskola, nyugati felében négy tanerős katolikus iskola.

Az első iskolamester, akiről tudunk, Oszlák Mihály volt.

A római katolikus iskola tanítói voltak:

Rudnai Rudolf 1880-1890	Poós Béla
Rudolf József 1890-1896	Vajda Gyula 1926-1929
Sztohlasz Vilmos 1896-1901	Schmera Lajos 1926-1942
Sziklai Vilmos 1901-1926	Surányi Gyula 1928-1942
Gajdár István	Ochaba Anna 1929-1945
Beluch Imre	Schmera Lajosné 1933-1942
Hollós Etelka	Miklóssy Pál 1942-1945
Koperniczky Ferenc	Szabó Pál
Behula Ilona 1923-1943	Szabó Pálné
Kreko Imre 1923-1926	Molnár József
Laczy József	

A református iskola tanítói:

Praeorans tanítók:

Fábián Gábor 1786-1787	Tarczaky Ferenc 1792-1799
Bartók András 1787-1789	Adorján András 1799-1806
Rácz István 1789-1792	Jordán Jónás 1806-1811
Juhász István 1811-1723	Nagy László 1823-1845

Kántor-, segéd-, másodtanítók:

Dolog András 1845-1846	fél évig helyettes tanító
Kerekes József 1846-1869	segédtanítói: Korpadi Gábor
	Lampert Jónás, Szathmári József,
	Dálnoky Károly, Perjéssy József
	Madarász Kálmán

Madarász Kálmán 1869-1873

Kosztolányi Dávid 1873-1909

mellette: Garai Irén 1901-1903

Kovács Margit rendes másodtanítónő 1903-1910

Kosztolányi Jolán 1909-1910, mint helyettes, 1910-1917 rendes

Antal Lajos 1909-1924, másodtanítónő Székely Jolán 1917-1924

Knieszer Imre 1924-1945, másodtanítónő Knieszerné Baka Irma 1924-1945

Mindkét iskolában a tanítási nyelv a magyar volt. Még az első köztársaság idején is a szlovák nyelvet csak heti három órában tanították a II. évfolyamtól kezdve.

1945 áprilisában az állami tanfelügyelő rendeletére a volt felekezeti iskolák tanítói megkezdték a tanítást. Mivel a felekezeti iskolákat megszüntették, a tanítást a két felekezet egyesített tankötelesei között közösen végezték. Az egyesített iskola igazgatója Knieszer Imre, volt református iskolai igazgató lett.

Tanítótársai Szabó Pál, Knieszerné Baka Irma és Molnár József voltak. Ez a megoldás csak egy hónapig tartott, mivel április végén az összes magyar tanerőt elbocsátották a sovinszta politika következtében. A tanítási nyelv a szlovák lett. Ez az állapot az államosításig tartott. Azóta ismét a magyar a tanítási nyelv.

1945 szeptemberétől Szabó Mária igazgatónő vezetésével megkezdődött falunkban a szlovák oktatás. Kezdetben heti három alkalommal a magyar osztályokkal felváltva délutánonként folyt a tanítás, télen tüzelőhiány miatt teljesen szünetelt. Az 1946-47-es tanév már nyolc évfolyammal indult. Mára a szlovák iskolában csupán az alsó tagozat (1.-4. évf.) oktatása folyik.

Falunkban a XX. század elején Dr. Pécsi Gusztáv (Brassó 1874. XI. 2. - Nagyölvéd 1947. III. 16.) személyében tudós is élt, aki a fizika iránt érdeklődő pap és filozófus, csillagász volt. A teológiát Rómában végezte, Nagyszombatban szentelték pappá 1899-ben. 1902-ben kinevezték az Esztergomi Szeminárium filozófia tanárává és prefektusává. 1918-tól haláláig Nagyölvéden plébános. Társzerkesztője az Esztergom című keresztény katolikus irányú politikai hetilapnak. Munkái: A fizikai axiómák válsága 1907, Newton rendszerének haldoklása 1908, A természettudomány reformja (I. könyv: Newton rendszere és az új fizikai rendszer, II. könyv: Az új naprendszer) németül 1908-ban, Az Ige testté lön (karácsonyi színmű négy felvonásban, 1907), Cursus Brevis Philosophie (I. kötet: Logica Methaphisica 1906, II. kötet: Cosmologia. Psychologia 1907). Meg akarta dönteni Newton axiómáját és szembehelyezkedett az Einstein-féle relativitás elmélettel. Több művét németül és angolul is kiadták. (vö. Borovszky 1989, 155)

A XX. századról, az alább közölt adatok zömében a községi krónikából származnak.

1914. augusztus 1-jén kihirdetett általános mozgósításra a katonaköteles férfiak 32 éves korig bevonultak (68 katona). A háború első nagyölvédi halottja Mácsady Ferenc volt. Az itthon maradt nők és gyermekek megsegítésére és a földek megművelésére a hatóságok 26-30 orosz hadifoglyot küldtek. Az első világháborúban elesett 39 római

katolikus és 18 református katona, kiknek porai különböző frontokon, messze idegenben nyugszanak. Róluk a római katolikus és a református templomban elhelyezett emléktáblák adnak számot.

A római katolikus templomban ez a névsor áll:

Bagala István	István Ferenc	Mészáros János
Balázs Pál	Kis István	Récsey Albert
Berek János I.	Klacsány István	Récsey János
Berek János II.	Kurali János	Szalma József
Berek János III.	Kurali József	Szalonnás István
Blazsenák István	Kurali István	Spanyó János
Bublos Márton	Kuttla János	Turán Ferenc
Búri János	Leboc Ferenc	Turán István
Búri József	Mácsady Ferenc	Turán Mihály
Búri István	Mácsady József	Urbán Ferenc
Duchony János	Mácsady István	Urbán József
Garai József	Martinkovics István	Václav Sándor
Harangozó József	Melisek Tamás	Varga Ferenc

A református templom táblája a következő neveket őrzi:

Berényi János		Fazekas János
Csomor András	Csomor János (T.)	Fazekas Lajos
Csomor Béla	Csomor Jónás (A.)	Kovács János
Csomor Benjámin	Csomor Jónás (K.)	Molnár András
Csomor János (A.)	Csomor István	Molnár Lajos
Csomor Jónás (K.)	Csomor Kálmán	Varga Benjámin

1919-ben községünkben is megalakult a nemzetőrség, mely a mai tűzoltószertár helyén lévő régi tanítói lakásokban tanyázott. Meg is ütköztek egy cseh gyalogos csapattal Jászfalu környékén. Két cseh katona vesztette életét, akik az ölvédi katolikus temetőben vannak eltemetve. A trianoni békeszerződés után a falut a Csehszlovák Köztársasághoz csatolták.

1936-ban épült a mai községháza, és történt a Kurali és Szőgyéni út kövezése, valamint a Kurali út mentén a cseresznyefák telepítése (tarra vágva 1999. január-február). A villanyhálózat kiépítésére is ekkor került sor.

1938-1945-ig újra Magyarország része lett a visszacsatolás következtében. A magyar csapatok 1938. november 6-án vonultak át a községen, és lépett életbe a magyar közigazgatás, valamint megjelentek a kakastollas csendőrök is.

Nagyölvettel kapcsolatos "érdekességet közöl az 1938. november 25-én, pénteken, Budapesten megjelent Pesti Napló"-ban Móricz Zsigmond. " 'Vízben, sárban ...Nagyölvetre érünk. A falu uccája tiszta, fehér, egész libatábor. Itt minden faluban hatalmas, öblös, széles főutak vannak, sok helyen szakadással, vízmosta árok, néha kis patak is, de inkább csak vízmosás. És mind színig tele van libával. Soha seholy annyi libát nem láttam, mint ezekben a községekben. Még ahol víz nincs is, ott is liba lúd hátán nyüzsög. De van itt minden állat, tehének, disznók, lovak. Csak a lovakat mind bevonultatták a csehek...' " (Kóta 1996/6).

Falunk szülötte a Budapesten élő bilingvista tanár-költő, Garai István, aki immár 22 magyar nyelvű verseskötetet és 4 kétnyelvű (latin-magyar) kötetet jelentetett meg.

A második világháború előtt 5 cipész, 1 asztalos, 2 bognár, 3 kovács, 1 kőműves, 2 hentes, 2 szabó, 5 kereskedő és 1 daráló volt a faluban. 1940 júniusától megkezdődtek a katonai behívások. A község katonasorban lévő férfiúi a Magyar Honvédség tagjaiként részt vettek Erdély egy részének megszállásában, majd 1941 áprilisában Jugoszlávia megtámadásában és a bácskai részek elfoglalásában. Ebben a háborúban az első nagyölvédi halott Balázs Pál volt.

A hadbavonultak közül életükkel áldoztak a következő nagyölvédi lakosok:

Bagala István	Harangozó István	Ölveczky István
Balázs János	Ivanics János	Pásztor István
Balázs Pál	Kanyicska Ferenc	Polka Ferenc
Berek János	Klimo László	Rovnyák József
Bútorai István	Kohn Árpád	Szabó István
Csomor János (G.)	Kohárik János	Szalma István
Csomor András (Gy.)	Kovács József	Szalma József
Csomor Lajos (Gy.)	Kurali Ferenc	Szalonnás Ferenc
Csomor József (J.)	Kurali József	Szalonnás István
Csomor István (K.)	Kurali István	Szalonnás László
Csomor János (P.)	Kutla István	Sinkó Flórián
Csomor Lajos (zs.)	Mácsady János	Stefanik László
Danis Gyula	Melisek József	Sugár István
Danis Géza	Méri József	Turán János
Danis László	Mikulka János	Turán Pál
Duchony József	Molnár Jónás	Turán Sándor

Fazekas János	Molnár Sándor	Urbán Ferenc
Fazekas Lajos	Mucha János	Urbán István
Garai Ferenc	Nagy János	Varga Jenő
Garai János	Nagy Vince	

„Meghaltak, mégis örökké élnek” – így szól a községháza előtt az áldozatok emlékére állított emlékmű végszava.

56 katona esett el a fronton, 23 zsidót vittek internálótáborba (Kohn, Federweis, Gara, Lövinger) és csak egy tért vissza (Kohn Sándor, aki később hentesüzletet nyitott.). A kultúrház építésénél a zsidók telkén egy nagy zsírosbödön aranyat, kincseket találtak, amelyek ismeretlen helyre kerültek – tartja a szájhagyomány.

A front 1944 novemberében érte el a falut. Szőgyénben és Barton orosz csapatok állomásoztak, nálunk németek. A bombatámadásoknak 35 lakos esett áldozatul. Zalka János plébános kéziratában így emlékszik vissza:

„1945. január 9-én a németek megfigyelője a tornyokban volt. Az oroszok lőtték a szőgyéni hegyről a farnadi utat. A helybeli férfiakat a németek a hidegvölgyi futóárok ásására vezényelték ki. Február 17-én a reggeli órákban erős ágyúzás, délben angol bombázók (9 db) bombákat szórtak, 34 halott.”

A bombatámadásoknak az alább felsorolt személyek estek áldozatul:

Kovács szül. Kurali Julianna és leánya Julianna

Bútorané szül. Kovács Mária és leánya Mária

Klacsányné szül. Berek Mária és fia Sándor

Mácsadi Mária és testvére Erzsébet

Berekné szül. Balázs Margit és leánya Margit

Sass Lajos és felesége Erzsébet

Garainé szül. Saróka Ilona

Nevidánszkyne szül. Jobbágy Katalin

K. Csomorné szül. Csanda Erzsébet

Kuraliné szül. Nagy Mária

Bandor Csomor Rozália

Szakállos Mária

Klenkó Lajos

Tóth Sándor

Petrás Lajos

Berek János és Sándor

Sass István

Fazekasné szül. Urbán Gizella és gyermekei: Gizella, Margit, Lajos, Mária (Búvóhelyüket telitalálat érte. Az asszonyt gyermekeire borulva találták meg, mintha testével szeretne volna megvédeni őket. A családfőnek, aki a házban tartózkodott, semmi baja nem esett.)

Sinkó Flórián

Urbán Pál

Petrás Gizella

Turán Ferencné és fia Lacika

Nevüket a falu közepén emlékmű őrzi.

A hét hétig tartó állóharc által erősen megrongálódtak a lakóházak. A második világháborúnak falunkban 1945. március 26-án lett vége.

Meg kell említenünk a nyilaskeresztes párt fellépését 1945 elején. Községünkben e pártnak eleinte nem voltak tagjai. Akik később hozzájuk csatlakoztak, azért tették, hogy ily módon megmenekülhessenek a katonai szolgálat alól. A helybéli nyilasokkal nem is volt semmi probléma, azonban a szomszédos Szőgyén községből járt át egy nyilas csoport, akik olyan megfélemlítéssel dolgoztak, hogy senki sem mert ellenszegülni. Elhurcolták falunkból azokat a cigányokat, akik valamikor is a Vörös Szakszervezet tagjai voltak. Ezen szerencsétleneknek teljesen nyomuk veszett, egy sem tért vissza. A faluban közben egyre több lett a katonaszökevények száma. A nyilasok naponta megjelentek a községben, hogy a még otthontartózkodó férfiakat a frontra szállítsák, és a katonaszökevényeket elfogják. A férfiak közül sokan a közeli erdőbe menekültek...

A felszabadulás előestéjén óriási bombázást kapott a falu. A várva várt felszabadulás 1945. március 26-án este történt meg.

A határrendezések után Csehszlovákia államigazgatása alá esett (1945-1993). 1947 telén 20-30 családot deportáltak Csehországba, ám 1948-ban ők is hazatértek. 1948-ban kezdődtek az áttelepítések. Falunkból 5 család került Magyarországra, ők önként mentek (?). Míg a háború alatt jegyrendszer volt, 1953 tavaszán történt a pénzbeváltás.

1950-ben a magyar nemzetiségű településeken, így Nagyölveden is, megalakult a Helyi Nemzeti Bizottság, mely a helyi „hatalmat” testesítette meg.

A helyi Egységes Földműves Szövetkezet (EFSz) 1950. szeptember 1-jén alakult 95 hektár földön, 12 taggal. Elnöke Szakállós János volt. Az erőszakos szövetkezetesítés következtében egy év múlva már 93 tag 441 ha földterületen gazdálkodott. Egy munkaegységre 12 Kcs-t fizettek.

Szintén ebben az évben indul rendszeres autóbusszjárat, amely a községet naponta többször a bényi vasútállomással, illetve Zselizzel, a járás székhelyével kötötte össze. Az emberek a gyárakban és az építkezéseken dolgoztak.

1957. február 1-től Urbán Ferenc lett az EFSz elnöke. 1959-ben 310 tagja volt a szövetkezetnek és 1729 ha földterülete. 1952-1953-ban épült az első 96 férőhelyes tehénistálló. 1958-ban épült a traktorállomás, a kultúrházat is ekkor kezdték el, majd 1962-ben adták át. 1963-ban megkezdődött az iskola építése (A és B pavilon), étkeзде, tornaterem, négylakásos tanítólak. Futópályával körülvett futballpályát is létesítettek, valamint egy salakpályát is. Környezetét parkosították.

1966 tavaszáig a falu közepét sártenger borította. Ekkor a falu előljárósága községépítési akcióba kezdett. A sártenger helyébe pompás parkot varázsoltak, amely örökzöld fáival hozzájárult a falu pormentesítéséhez.

A 60-as, 70-es, 80-as években is folytatódott a faluban régi hagyományokkal rendelkező népi színjátszás, aratási és szüreti bálók. Ezekben az években a CSEMADOK karolta fel amatőr színjátszóinkat. Megalakult a Rozmaring kórus, működött a könyvtár, voltak mozielőadások is, sőt a kultúrház mellett tekepályája is volt a falunak /mára lebontották/. A futball is szórakozási lehetőséget nyújtott az érdeklődők számára, mára a IV. ligáig küzdötte fel magát a csapat.

A rendszerváltozás óta Vavreczky József a falu polgármestere.

1991-től működik a Kenderes néptáncsoport, 1995-től évente megrendezésre kerül a Nagyölvedi Napok, melynek keretén belül újraéledt az aratási felvonulás hagyománya.

Falunkban 1193-ban befejeződött az új óvoda építése, 1996-ban pedig az orvosi rendelő.

Nagyölved 1993-tól Szlovákia része. Szlovák nevét 1920-ban kapta (l. VSOS 1978).

A 2001-es népszámlálás adatai szerint a falu lakosságának 81,6 %-a vallja magát római katolikusnak, míg a református vallásúak 15,8 %-ot tesznek ki. Ezen kívül 5 lakos evangélikus, 3 methodista és 2 lakos a Jehova Tanúi híve. 22 lakos tartja magát felekezeten kívülinek.

Ugyanezen népszámlálás adatai szerint a falut 804 férfi és 878 nő lakja. A lakosság 82,6 %-a tartja magát magyar, 15,6 %-a szlovák és 1 %-a roma nemzetiségűnek. 9 lakos cseh és 1 ukrán nemzetiségű.

21 cigány család is lakik a faluban. Őseik kb. az 1800-as évek végén települtek ide. Többnyire magyaroknak tartják magukat. Régebben a falu szélén laktak a

Gödörben, ami nemigen bizonyult okos megoldásnak, mert a nagyobb esőzések állandóan kimosták őket. Ma már a faluban teljesen szétszóródva élnek.

A lakosság számának változása:

1784	1270 fő
1798	1241 fő
1824	1317fő
1890	1686 fő
1900	1600 fő
1958	2250 fő
2001	1682 fő

...s amiről a krónikás nem ír...

Ezekon az adatokon kívül a falu történetét érintő mondák, hipotézisek is elevenen élnek lakosságunk körében. A közhiedelemben általánosan elterjedt egy kolostorról szóló legenda. Ennek alapján a kolostor a falu határában lévő erdőségben, a Felső rét nevű dűlőben található dombon állt. Ezt bizonyítani látszik az is, hogy szántáskor már elődeink is jócskán találtak az épületből származó építőanyag-maradványokat (nagy kődarabokat, mészkövet, sőt márványt is), holott a környéken sem hegység, sem kőbánya nincsen. Mivel a falu történetét hivatalosan még nem dolgozták fel, nem állnak rendelkezésünkre írásos adatok arra vonatkozólag sem, hogy a kolostor mikor épülhetett, vagy mikor pusztult el. A szerzetesrendek hazai elterjedését figyelembe véve a mi kolostorunk létrejötté esetleg a tatárjárást megelőző, vagy az azt közvetlenül követő évtizedekre tehető (vö. Puskely 1990) - másként ugyanis az eddig ismert források is beszámolnának róla. A szájhagyomány szerint a kolostort fehér barátok lakták. A fehér barátok négy rendből kerülhettek ki: a premontrei, a domonkos, a pálos vagy esetleg a karthauzi rendből. Történelmünk tanulsága szerint ezek a rendek a keresztény vallás terjesztését szolgálták a bencések, ciszterciek és a ferencesek mellett az 1100-1200-as évektől. A szájhagyomány azt tartja, hogy minden nagypénteken éjfélkor csengetés, misézés hangja hallatszik a föld alól, továbbá innen eredeztetik a katolikus templomban lévő oltárképet, keresztelő kutat és az egyik Mária-szobrot is. A fehér barátoktól azonban tartottak is az emberek. Egyedül álló nőnek, leánynak nem volt tanácsos a néhai kolostor környékére merészkedni a rejtélyes eltűnések miatt.

Továbbá nemcsak hagyományként él, de kézzelfogható bizonyítékai is vannak a falunkat Esztergommal összekötő alagút létezésének. Az alagútrendszer az érseki székhelyet kötötte össze a hozzá tartozó falvakkal (templomok, plébániák). A régi plébánia bontásakor jártak benne utoljára, bár már ekkor sem volt átjárható még templomunkig sem. Állítólag a törökidők előtt készült, de előfordulhat, hogy korábban. Az évszázadok folyamán menedékként használták (a török időkben, a világháborúk idején). Az adatközlők állítása szerint az alagút portákkal is össze volt kötve, így vész esetén a családok a templomba menekülhettek, este pedig hazamehettek a jószágot ellátni. Hasonló menedéket nyújtott az erdőben lévő Asszonytábor. Ide, a máig látható mély üregekbe menekültek veszedelem idején a földekről. Ágakkal és avarral álcázott mély gödrökben bújtak el az asszonyok, gyerekek és idősek. Legendaként maradt fenn a falu népét megóvó kislány története. Egy alkalommal az ellenség már közvetlen közel járt, mikor a fiúcskának tüszentenie kellett, de tudván, milyen nagy veszedelemben sodorhatja a bujdosókat, visszatartotta azt.

Szerzők:

Androvics Anita
Androvics Piroska
Urbán György
Výbošťokné Reménység Bernadett
Cseri Kinga